

Chaith Caoimhín Ó Maicín aon bhliain déag agus fiche ag teagasc i nGairmscoil na bPiarsach i Ros Muc idir 1955-1986. Bhí sé ina Phríomhoide ar an scoil ar feadh blianta sular éirigh sé as an mhúinteoireacht.

Frank Ó Corcoráin (BÁC), Peig Bn Uí Mhaicín, Caoimhín Ó Maicín, cara leis an gclann, Séamas Ó Corcoráin, Iníon Uí Chorcairín (*chun tosaigh*) Orla Ní Mhaicín, Clóthra Ní Chorcairín, Séamus Ó Maicín, Peadar Ó Maicín, Siobhán Ní Mhaicín agus cara leis an gclann

Caoimhín Ó Maicín

“Rugadh mé sa mbaile sin i gCill Mhantáin, Abhóca, ina ndéantar an clár telifíse Ballykissangel. Feirmeóir a bhí in m'athair. Bhí triúr dreatháir agus triúr dreifíur agam, tá dreatháir amháin ina chonaí i gCill Mhantáin i gcónaí.

Tá athrú mór tagtha ar an saol ansin ó bhí mise óg; cosúil le gach áit eile.

Nuair a d'fhág mé an scoil chuaigh mé le printíseacht siúinéireachta agus chaith mé tamall ag plé le hobair thógála. Ag an am sin, freisin, bhí go leor do na leids óga ag dul isteach san arm, agus rinne mé fhéin agus cara liom an rud céanna. Chaith mé dhá bhliain san arm i gCo. Lú, ina dhiaidh sin d'fhill mé ar an obair shiúinéireachta. Chríochnaigh mé an phrintíseacht agus chaith mé tamall ag obair leis an gComhairle Condae i gCill Mhantáin.

Bhí mianach fosfáit ag an rialtas i

gCo. Chill Mhantáin. Ní raibh fosfáit ag teacht isteach as an Aifric ná as aon áit eile ag an am sin, bhí mé fhéin agus cara liom ag obair mar shiúinéirí san mianach. Bhíodh frámaí móra adhmaid le déanamh agus le cur síos ann. Tamall ina dhiaidh sin d'oscail mianach i nDúlainn i gCo. an Chláir agus d'iarr an comhlacht orainn fráma adhmaid a dhéanamh nó *Headframe* le cur isteach sa bpoll a bhí siad á thochailt isteach sa talamh chomh fada leis an mianach. Chuaigh an bheirt againn síos go Dúlainn le haghaidh an fráma seo a chur isteach, bhí súil againn a bheith ann ar feadh trí mhí nó mar sin, ach, bhí mise ann ar feadh trí bliana ag plé le haon obair adhmaidíreachta a bhí le déanamh sa mianach. Bhí cónaí orm i Lios Dúin Bhearna. Bhí mé an-tsásta ann — b'anseo a casadh mo bhean chéile Peig liom. Ina dhiaidh sin, chaith mé tréimhse thart ar dhá bhliain ag obair i Luimneach sular fhill mé ar Bhaile

Átha Cliath, áit ar chaith mé tamall ag obair ar na láithreáin tógála. Shocraigh mé ansin dul ar coláiste agus rinne mé iarratas ar chúrsa do ábhar muinteoirí adhmaidíreachta agus foirgneolaíochta a bhí fógraithe i gColáiste taobh amuigh de Ghuaire i gCo. Loch Gorman.

Tamall tar éis dom críochnú, chonaic mé dhá phost fógraithe sna páipéir laethúla ag an gCoiste Gairm-oideachais do mhuinteoirí adhmaidíreachta agus foirgneolaíochta i gCo. na Gaillimhe agus i gCo. an Chabháin. Chuir mé isteach ar an dhá phost agus fuair mé an post i gCo. na Gaillimhe i nGairmscoil na bPiarsach i Ros Muc.

Bhí na hábhair seo an-tábhachtach don dream óg a bhí ag dul ar imirce go Sasana ar thóir oibre. Bhí an cúrsa dírithe ar na scileanna seo a mhúineadh mar ábhar sna ceardscoileanna. Bhí go leor athruithe ag tarlú sa tionscail tógála ag an am. Bhí tithe nua le seirbhísí uisce agus séarachais dhá

dtógáil, agus seirbhísí uisce dhá gcur isteach i seantithe. Bhí traenáil ag teastáil leis na scileanna seo a mhúineadh le go mbeadh daoine ar fáil go háitiúil le tabhairt faoin obair. Bhí an-áthas orm agus an-spéis agam teacht go Ros Muc. Bhí go leor colais agam faoi Theach an Phiarsaigh, bhíodh mo mháthair agus m'athair ag teacht go dtí an Ghaeltacht agus bhí aithne mhaith acu ar an gCeathrú Rua agus ar Leitir Móir. Bhí an-spéis ag m'athair sa nGaeilge agus cé nach tógadh le Gaeilge muid bhí Gaeilge againn i gcónaí. B'í a labhair m'athair i gcónaí linn. Bhí dreatháir ag m'athair ina mhúinteoir Gaeilge agus bhíodh sé ag taisteal ó áit go háit. Bhí múinteoir iontach as Corcaigh sa scoil againn, bhí an-spéis agam fhéin sa teanga agus chaithinn an Fáinne.

Tháinig mé go Ros Muc i 1955. D'fhan mé i dteach lóistín an chéad sé mhí. Bhí mé pósta le roinnt blianta ag an am seo agus triúr gasúr againn, Orla, Peadar agus Siobhán. D'fhan Peig agus na gasúir i mBaile an Bhóthair i gCo. Bhaile Átha Cliath mar a raibh cónaí orainn nó gur éirigh

liom teach a fháil ar cíos i Snábó. Bhí sí breá sásta teacht chun cónaí i Ros Muc, cé go raibh Baile Átha Cliath breá ciúin agus sábháilte ag an am sin. Ní raibh an leictreachas tagtha go Ros Muc ag an am. Thosnaigh Orla agus Peadar ag Scoil Náisiúnta an Turlaigh Bhig. Is i Ros Muc a rugadh Séamus, nach maireann, Niamh, Deirdre agus Emer. Thóg muid an teach seo ar an Turlach i Ros Muc i 1963.

Ag an am sin, bhíodh go leor do mhuintir Ros Muc ag dul anonn ar an mbeet agus an dream óg ag dul go Londain ag obair ar na bildeálacha, ní raibh obair ar bith ag baile ná mórán dóil.

Níor mhothaigh muid strainséartha ag aon am. Chuir muid aithne an-éasca ar na daoine agus glacadh linn mar dhream don bhaile. Ba Gaeilge a bhí ag na gasúir. Thaitnigh iascaireacht liom agus bhí neart iascaireacht breac geal agus bradán sa gceantar. Bunaíodh cumann iascáireachta atá láidir i gcónaí agus a bhfuil mé mar bhall de. Bhí an-spéis agam, freisin, i bhfoghláireacht, is iontach an caitheamh aimsire í. Bíonn mé ag

iascaireacht agus ag foghláireacht i gcónaí, ach tá laghdú mór tagtha ar líon na mbreac geal. Nuair a tháinig mise anseo, ar dtús, bheadh deich nó dhá cheann déag de bhric ag teacht abhaile agat tar éis lá iascaireachta.

Ba i 1955 a thosnaigh mé ag múineadh i nGairmscoil na bPiarsach i Ros Muc. Bhí ceathrar muinteoirí sa scoil agus ba é Pádraig Dolan an Príomh-oide sa scoil ag an am sin.

Thart ar dhá scór dalta a bhí sa scoil ag an am, de réir a chéile ansin, bhíodh blianta ann a bhí go maith ó thaobh figiúirí agus blianta a bhí íseal ó thaobh figiúirí. Agus an bhliain ansin a mbíodh gasúir ag dul faoi láimh an Easpaig, bhíodh muid ag comhaireamh cé mhéid acu sin a rachadh chuig an nGairmscoil agus, scaití, b'fhéidir nach mbeadh níos mó ná seisear.

Tháinig athrú mór ar an scoil agus is maith an rud é sin, tógadh seomra nua miotalóireachta, Músaem an Phiarsaigh, cuairt leadóige agus cuireadh isteach leithris sa scoil faoi scéim phrintíseachta a cuireadh ar fáil le taithí oibre a thabhairt do dhaltaí a

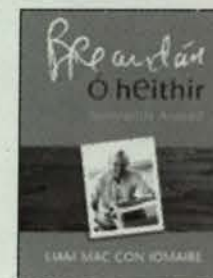
Cló Iar - Chonnachta

Indreabhán, Co. na Gaillimhe
Fón: (091) 593307 Facs: (091) 593362
r-phost: cic@iol.ie / http://www.cic.ie

Saothair nua ó CIC

Breandán Ó hEithir
Iomramh Aonair
Liam Mac Con Iomaire
£20 (crua) ISBN 1-902420-29-2

Beathaisnéis Bhreandáin Uí Eithir.

SCÉIN SCÁTHÁIN
Helen Emanuel Davies
aistrithe ag Brian Ó Baoill
£5 ISBN 1 902420 25 X

Ocht scéal eachtrúil do dhéagóirí.

CUIR FIOS AR CHATALÓG IOMLÁN

CEARDLANN AN SPIDÉIL

Caith seal linn i gCeardlann an Spidéil,
áit a bhfuil scoth na ceardaíochta
agus ealaíne le feiceáil

Ár mbuíochas dár gcustaiméirí uilig

FÁILTE ISTEACH

raibh an Mheánteist déanta acu agus a raibh spéis acu i siúinéireacht agus in obair thógála. Bhí scór ar an gcúrsa agus íocadh liúntas traenála leo. Bhíodh scéim eile ann — scéim gharraíodóireachta sa scoil. Thugtaí síolta, glasraí agus bláthanna do gach gasúr agus bhíodh orthu garraí a chur sa mbaile. Dhéantaí scrúdú ar na garrantaí seo ar fad agus bhíodh duais ag dul don gharraí ab fhearr. Bhíodh garraí glasraí curtha ag an Scoil, freisin, agus ba as seo a thagadh an t-ábhar do na ranganna cócaireachta, agus bhíodh sé, freisin, mar chuid den rang eolaíocht talmhaíochta. B'shin é an rud faoi na scoileanna seo, ag an am, bhí go leor ábhar praiticiúil dhá múineadh iontu agus bhain daoine an-leas as na hábhair seo. De réir a chéile, cuireadh leis an réimse ábhar a bhí ar fáil sa scoil, i dtús na seascadaí cuireadh tús le rang gearrscríobh agus clóscríobh. Bhíodh ar aon duine a bhí ag iarraidh dul ar aghaidh agus an Ardeist a dhéanamh dul go Cárna nó ag an scoil chónaitheach sa Spidéal. Bhí sé seo costasach agus ní mórán a bhí in acmhainn é a dhéanamh agus bhídís ag teastáil le cúnamh a thabhairt ag baile. Chuaigh cuid acu go Sasana agus iad óg le hairgead a shaothrú le

cúnamh a thabhairt dá muintir sa mbaile.

Thaithnigh ceol riamh liom, bhí mé in ann ceol ar an míleoiden agus ar na warpipes nó na bagpipes - bhíodh mo athair ag casadh na bpíopaí agus ba uaidh a d'fhoghlaim mise. Ní raibh mórán maitheasa liom ach chasainn iad, anois agus aríst, nuair a bhí muid inár gcónaí i Snábó. Níor chas mé aon phort le fada, áfach, agus níl fhíos agam cá bhfuil an míleoiden!

Is cuimhneach liom nuair a bhíodh an Tóstal ar siúl i mBothar na Trá, ní raibh aon bhealach taistil ag imeachtaí ag an am, ní raibh carrannaí ag daoine mar atá inniu. Thugainn cúigear nó seisear isteach sa gcarr ag rasaí na gcurach nó ag na cluichí peile agus bhíodh an-lá go deo againn.

B'fhéidir nach bhfuil athrú an-mhór tagtha ar an bpobal seo ach, cinnte, tá an saol anseo níos fearr ná mar a bhí, tá níos mó oibre agus níos mó airgid ag daoine agus níos mó deiseanna taistil agus tá seansanna maithe oibre i nGaillimh. Beidh fonn taistil i gcónaí ar an dream óg; is cuma cé mhéid fostaíochta a bheadh sa mbaile, sin é an saol. Tá an dream óg anois oile agus tá scileanna maithe acu ag imeacht dhóibh agus tá siad in ann

postanna maithe a fháil, is cuma cá dtéann siad. Nuair a tháinig mise anseo ar dtús bhíodh go leor do na cailíní ag dul go Meiriceá agus na leaids ag dul go Sasana. Bhí an scéal céanna amhlaidh i gCill Mhantáin. Sin í an difríocht - tá daoine óga ag imeacht mar go bhfuil siad ag iarraidh an domhan a fheiceáil, ní mar go gcaitheann siad imeacht mar a bhíodh, fadó.

Ba mhaith-liom forbairt a fheiceáil déanta ar acmhainní nádúrtha an cheantair, tá feabhas mór ag teastáil do na bóithre agus, ansin, do na monarchana agus deiseanna eile fostaíochta a chur ar fáil, le go mbeadh ar chumas daoine fanacht san áit. Faoi láthair, tá ardú mór tagtha ar luach tithe agus tá sé deacair ar dhaoine óga an cineál sin airgid a chur le chéile, ná iasacht a fháil ó na bancanna, fiú. Tá na praghsanna i bhfad ró-ard i gcomparáid leis an ráta pá a bheadh ag an ngnáthdhuine.

Tugaim cuairt ar Chill Mhantáin gach bliain ach ní bheadh aon rún agam dul ar ais anois, tá mé imithe rófhada uaithi agus ní aithním an dream óg muna mbíonn siad in éineacht lena muintir.

■ *I gcomhrá le Meta Uí Mháille*

Gradam an Phléaráca

Is é Tom a' tSeoighe, Cladbmach, a fuair Gradam an Phléaráca i 1999

Cosán Chor na Rón

Tá Mary Ann Ní Neachtain ag reachtáil feachtais le fada le go gcuirfí cosán coisí le taobh an bhóthair i gCor na Rón, áit nach bhfuil aon chosán faoi láthair.

Tá sé deimhnithe ag an Aire Stáit sa Roinn Ealaíon, Oidhreacht, Gaeltachta agus Oileán, Éamonn Ó Cuív go bhfuil airgead ceadaithe aige don chosán i gCor na Rón. I litir chugam le déanaí, dúirt sé, go raibh airgead curtha i leataobh aige sa gceol is go tógfaí an cosán i mbliana. Tá an cosán seo ag tarraingt cainte leis na blianta, áit a bhfuil Cor na Rón ar an t-aon cheantar ó Ghaillimh go dtí an Tulach nach bhfuil cosán ar leataobh an bhóthair.

Thug na Gardaí cuairt

orainn roinnt seachtainí ó shin, áit a chuir muid stop le obair fheabhsúcháin a bhí ar siúl ag an gComhairle Contae ar an mbóthar. Thug suas le soór againn as an gceantar chun sráide mar go bhfacthas dhúinn nach raibh an Chomhairle ag cur seirbhíse feiliúnaigh cosán ar fáil dhúinn sa gceantar. Stop muid oibrithe na Comhairle ag cur dromchla nua ar bhóthar Chois Fharraige sa gceantar. Tá Bóthar Chois Fharraige ar cheann de na bóithre is

gnóthaí sa tír, go háirithe ag an am seo den bhliain. Bhí muid ar buile leis an gComhairle Condae mar gur shíl muid go raibh an Chomhairle ag cur airgead amú leis an dromchla nua. Cuireadh scafta dromchlaí ar an mbóthar ag teacht suas go dheireadh na bliana anuraidh. Cheap muid go mba cheart don Chomhairle an t-airgead a chur ar fáil do na cosáin, rud a bhí á éileamh againn le blianta. D'fhéadfadh Aer Áránn an bóthar a úsáid!

Déanadh na cosáin ar chaon taobh don bhaile a athghrádú. Ciallaíonn sé seo gur cuireadh cosáin nua in áiteacha a raibh cosáin cheana fhéin. Go deimhin, cuireadh cosán nua síos trí huairé i gceantar an Chnoic. Chuir an cineál oibre seo

ole ar mhuintir Chor na Rón. Níl muid ag rá nár cheart go mbeadh cosáin in áiteacha ach ba cheart tús áite a thabhairt do bhailte nach bhfuil aon chosán ann fós. Níl i gceist ansin ach Cor na Rón; míle amháin den bhóthar.

Dúirt Éamonn Ó Cuív go raibh airgead curtha i leataobh ag an Roinn le roinnt blianta anuas le cosán a thógáil ar Bhóthar Chois Fharraige. Thug an Chomhairle Condae le fios dúinn go raibh siad ag iarraidh an obair a dhéanamh ach nach raibh na conrathóirí ar fáil. Le cúnamh Dé, beidh sé seo ar fad socraithe go luath agus beidh cosán ag muintir Chor na Rón. Creideann muid gur fearr dhá fhocal ón Aire féin.